

inštitucionálne zabezpečovať ich prípravu v dostatočnom predstihu. Jej realizácia musí mať charakter systematickosti, cieľavedomosti a predovšetkým praktickosti. Aktuálnou je tiež požiadavka centralizácie prípravy podnikových sociológov, pretože iba takto sa vytvoria predpoklady pre zabezpečenie cieľavedomosti a systematickosti pre metodickú prepracovanosť ich prípravy v kontexte s požiadavkami praxe.

REDAKCIA: Predstavuje časopis *Sociológia* svojou obsahovou štruktúrou a uverejňovanými príspevkami žiaduci informačný zdroj pre sociológov v hospodárskych organizáciách?

E. RIGO: Pre časopis *Sociológia* je charakteristická snaha neustále hľadať vhodné formy prezentácie pracovných výsledkov podnikových sociológov. Som toho názoru, že táto forma sa už pomaly vyčerpáva. Je potrebné intenzívne sa zamýšľať nad novými formami, vytvárať priestor pre diskusie podnikových sociológov k tým aktuálnym problémom, ktoré v súčasnosti limitujú metodickú prepracovanosť ich činností, systém organizácie ich vlastnej práce, koordináciu ich činnosti vo formálnych podnikových štruktúrach. Týmto aktuálnym potrebám podnikových sociológov by mali intenzívnejšie pomáhať tiež teoretické štúdie, články a príspevky.

10 rokov Spoločenskovedného ústavu SAV (1975—1985)

Už pred rokom 1970 bolo niekoľko pokusov rozvinúť na širšej a organizovanej základni výskum v oblasti spoločenských vied na východnom Slovensku. Niektoré spoločenskovedné ústavy SAV za tým účelom vytvárali vo Východoslovenskom kraji vysunuté pracoviská (ÚDESK, Národopisný ústav, Jazykovedný ústav, Literárnovedný ústav, Archeologický ústav). Okrem Archeologického ústavu SAV mali však ostatné pracoviská iba po jednom pracovníkovi. Spôsob budovania vysunutých pracovísk sa javil ako pomalý a málo efektívny. Preto r. 1972 prijalo Predsedníctvo SAV rozhodnutie vybudovať Spoločenskovedný ústav SAV so sídlom v Košiciach. Na návrh s. J. Briškára, povereného zabezpečením úloh pri vytváraní ústavu a neskôr jeho riaditeľa. Predsedníctvo SAV na svojom 54. zasadnutí dňa 3. 9. 1974 prerokovalo a schválilo koncepciu činnosti pracoviska a jeho organizačnú štruktúru. V tom istom čase bola pre ústav odovzdaná nová dvojposchodová budova a postupne do konca roku prijatí pracovníci, poverení budovaním oddelení. Tým boli vytvorené základné organizačné, kádrové a materiálne podmienky pre činnosť Spoločenskovedného ústavu SAV, ktorá sa začína rozvíjať od 1. 1. 1975.

Pokiaľ ide o zameranie vedecko-výskumnej činnosti, vychádzalo sa z nasledovných požiadaviek: po prvé, že v činnosti ústavu musí dominovať základný výskum. Pritom však treba zohľadniť aj aktuálne požiadavky Východoslovenského kraja, formulované krajskými straníckymi a štátnymi orgánmi; po druhé, že je nevyhnutné usilovať sa o komplexné riešenie skí maných problémov, koncentráciu vedecko-výskumnej kapacity ústavu za účelom efektívneho riešenia úloh s využitím interdisciplinárneho prístupu; po tretie, že bude spoločensky žiadúce vytvoriť profil ústavu tak, aby sa vylúčili duplicity s ostatnými spoločenskovednými pracoviskami v SAV. V súlade s uvedenými požiadavkami, po prerokovaní v Predsedníctve SAV dňa 22. 11. 1976, sa poslanie Spoločenskovedného ústavu SAV definovalo tak, že v jeho

náplni bude základný výskum vymedzený v troch tematických oblastiach: a) štúdium procesov formovania mladej robotníckej triedy; b) štúdium procesov rozvoja a zblížovania socialistických národností; c) štúdium sociálnych faktorov formovania psychiky človeka v podmienkach socializmu, štúdium podmienok utvárania jeho aktívneho, uvedomelého prístupu k životu a práci. Zároveň sa konštatovalo, že organizačná štruktúra a kádrové zloženie ústavu umožňuje skúmať tieto problémy z hľadiska historického, sociologického a sociálno-psychologického.

Obdobie rokov 1976—1980 sa vyznačovalo postupným budovaním vedecko-výskumných oddelení a prípravou pre vstup celej vedecko-výskumnej kapacity ústavu do riešenia úloh ŠPZV. V rokoch siedmej päťročnice boli v rámci ŠPZV riešené dve rozsiahlejšie úlohy, jedna v zameraní na výskum mládeže a jedna v zameraní na výskum národností. V téme *Závažné aspekty spoločenského vedomia učňovskej a pracujúcej mládeže ako faktory premien jej sociálnej štruktúry* už počas riešenia boli pripravené priebežné informácie pre stranícke a štátne orgány (pre rokovanie pléna SOR k otázkam mládeže; pre rokovanie pléna Východoslovenského KV KSS; pre celoštátny aktív tajomníkov OV SZM). Hlavným plánovaným výstupom z riešenia úlohy bol teoreticko-analytický podkladový materiál, vypracovaný r. 1985. V téme *Vývoj a postavenie národností v ČSSR*, rovnako ako v predchádzajúcej, už v priebehu jej riešenia boli pripravené na požiadanie tri priebežné informácie pre ÚV KSS. Hlavným výstupom z riešenia úlohy boli podklady na expertízu pre ÚV KSS, ktorej garantom bol ÚML ÚV KSS.

Analýza publikačnej činnosti pracovníkov ústavu v rokoch 1975—1985 ukázala, že ťažisko spočívalo v produkcii štúdií a vedeckých článkov. Keďže pracovisko nevydáva vlastný časopis, bolo potrebné nielen orientovať pracovníkov pri publikovaní ich prác z riešených problémov a vedných odborov, ale aj hľadať spôsob zverejňovania výsledkov z výskumu vytvorením vlastného fóra. Uskutočnilo sa to r. 1979, keď SvÚ SAV začal vydávať bulletin *Vedecké informácie*. Publikačná činnosť pracovníkov po krátkom období stagnácie v rokoch 1976—1978 spôsobenom odchodom pracovníkov, ktorí sa neadaptovali na vedeckovýskumné zameranie ústavu, sa v rokoch 1975—1978 pohybovala v rozmedzí 25—30 štúdií a vedeckých článkov ročne. V rokoch 7. päťročnice vzrástla z 34 štúdií (r. 1981) na 60 (r. 1985). Za obdobie rokov 1975—1984 bolo vyprodukovaných celkom 289 štúdií a odborných článkov, z toho 66 v celoštátnych odborných časopisoch. Významným prínosom pre publikačnú činnosť, ale aj pre výchovu vlastných vedeckých pracovníkov bolo vydávanie *Vedeckých informácií SvÚ SAV*. Umožnilo hlavne mladým pracovníkom overiť si dosiahnuté výsledky a predstúpiť s nimi pred odborné fórum. V rokoch 1979—1984 bolo vo *Vedeckých informáciách* publikovaných 69 štúdií pracovníkov ústavu.

Od vzniku ústavu a zároveň v priebehu celého obdobia existencie ústavu bola otázka kádrového budovania pracoviska v popredí záujmu vedenia SvÚ SAV i nadriadených orgánov. Už v čase vzniku ústavu bolo zrejmé, že situácia neumožňuje a ani v blízkej budúcnosti neumožní budovanie ústavu prijímaním hotových vedeckých pracovníkov. Jediným riešením bola výchova vedeckých pracovníkov z vlastných zdrojov. Na tejto skutočnosti sa nič zásadného nezmenilo ani dosiaľ. Rovnako závažné bolo aj rozhodnutie o tom, ktoré vedné disciplíny sa budú v podmienkach SvÚ SAV rozvíjať. Na konečnej podobe riešenia tejto otázky určite zohralo svoju úlohu viacero činiteľov. Za určujúce však nesporne možno pokladať zázemie, ktoré vytvárali pre výchovu absolventov Katedra psychológie FF UPJŠ,

Katedra výchovy a vzdelávania dospelých FF UPJŠ, Katedra histórie FF UPJŠ a PdF UPJŠ. Dohody o spolupráci medzi ústavom a katedrami umožnili podchytiť nadaných študentov už počas vysokoškolského štúdia a orientovať ich na vedeckovýskumnú prácu v zameraní ústavu. Išlo o cennú pomoc katedier pri vyhľadávaní absolventov, ktorí preukázali predpoklady pre vedeckú prácu počas štúdia. To však, samozrejme, neznamená, že sa vedenie ústavu uzatváralo pred možnosťou prijať pracovníkov s vedeckými hodnotami. Vychádzalo zo záveru, ktorý prax aj potvrdila, že iba na takejto alternatíve nemožno položiť základy kádrového rozvoja ústavu. Na skutočnosť, že sa zámer budovať SvÚ SAV výchovou nových vedeckých pracovníkov podarilo do istej miery realizovať, majú rozhodujúci podiel sesterské pracoviská SAV, ČSAV i niektoré rezortné vedeckovýskumné pracoviská, ktoré prevzali na seba úlohu školiť formou aspirantskej prípravy pracovníkov SvÚ SAV.

Ústav je v sieti spoločenskovedných pracovísk SAV zvláštny tým, že nemá charakter monodisciplinárneho pracoviska a úlohy zverené v rámci ŠPZV sa usiluje riešiť uplatnením interdisciplinárneho prístupu. V predchádzajúcom období boli v tomto smere už získané isté pozitívne výsledky, ktoré majú aj všeobecnejšiu platnosť. Vedecké kolokvium k aktuálnym otázkam ďalšieho rozvoja interdisciplinárneho výskumu v spoločenských vedách, ktoré z poverenia Oddelenia spoločenských vied SAV organizoval SvÚ SAV r. 1985, poskytlo adekvátny priestor pre ich prezentovanie.

Keď sa dnes, v retrospektíve uplynulých desiatich rokov, vraciame späť k cieľom, vytýčeným pri vzniku pracoviska, môžeme vidieť, že sa pôvodné zámery — i keď v trochu upresnenej podobe — podarilo realizovať: na východnom Slovensku vzniklo a postupne sa rozvíja pracovisko, ktoré má predpoklady stať sa v budúcnosti integrálnou súčasťou formujúceho sa spoločenskovedného frontu. R. 1985 sa uzatvára prvá etapa rozvoja SvÚ SAV. Bola etapou jeho budovania, formovania vedeckovýskumného profilu. Najbližšie obdobie však charakterizujú ďalšie, náročnejšie úlohy. V oblasti vedeckovýskumnej činnosti pôjde o podstatné rozšírenie a prehĺbenie výskumného záberu v dvoch ťažiskových oblastiach — výskume mládeže i výskume národností. V oblasti publikačnej a edičnej činnosti pôjde o podstatné kvalitatívne zmeny v produkcii, ktoré by sa mali prejavovať nárastom príspevkov na špičkovej ideovo-teoretickej a odbornej úrovni. V kádrovej oblasti je cieľom ďalšie budovanie základu vedeckých oddelení, tzn. dosiahnutie stavu, aby na nich pôsobili aspoň 4—5 vedeckí pracovníci. V oblasti zahraničnej spolupráce je úlohou zapojiť pracovisko na niektorú z existujúcich dohôd o dvojstrannej spolupráci. Z už uvedeného je zrejmé, že ide o úlohy náročné. Základným predpokladom ich splnenia bude naďalej nekompromisné stanovisko k zisteným nedostatkom, zdravá ctížiadosť vo vytýčení a dosahovaní cieľov a súdružská tvorivá atmosféra vo vedeckých kolektívoch.

Jozef Výrost

Činnosť pobočky Slovenskej sociologickej spoločnosti SAV so sídlom v Košiciach

Východoslovenská Pobočka Slovenskej sociologickej spoločnosti so sídlom v Košiciach (ďalej len Pobočka), začala svoju činnosť od ustanovujúcej schôdze dňa 14. februára 1980.